

Látogatók a Menházban

Natonek József leszármazottai és vendéglátóik a komáromi zsinagógában (fénykép: Miriam Neiger-Fleischmann), részletek a 3. oldalon

A Preßburger Klezmer Band teltházos koncertje a zsinagógában

A hagyományokat követve a Komáromi Zsidó Hitközség idén is bekapcsolódott a város legnagyobb kulturális fesztiváljába, a Komáromi Napok tarka programfolyamába. Ezúttal a pozsonyi Preßburger Klezmer Band tért vissza hozzánk, hogy új lemezük legjobb számaival kápráztassa el a közönséget. A megjelenteket Paszternák Tamás, a KZsH koordinátora köszöntötte.

A zsidó dallamok betöltötték a zsúfolásig telt imaházat, sokaknak csak állóhely maradt, s voltak, akik be sem fértek. Az érdeklődők a koncert előtt és után megtekintették a 120 éves Menház történetét bemutató kiállítást.

Köszönet a megható zenei élményért, mely a város életében olyannyira jeles napokon méltóképpen képviselte a zsidó kultúrát. ■

Szerkesztői gondolatok

Az idei Komáromi Napok ünnepi testületi ülésén a Polgármester díjában részesültek lapunk szerkesztői: Paszternák Tamás és András.

Több mint húsz éve szervezik városunk zsidó közösségének vallási és kulturális életét. Szerkesztik a Hitközségi Híradót, amely a nyomtatott megjelenés mellett az interneten is elérhető. Könyvek, kiadványok és oktatási programok szerkesztésében működnek közre, konferenciákat, megemlékezéseket szerveznek. Mikromúzeumot és könyvtárat hoztak létre. Emléktáblák elhelyezésével hozzájárulnak az épített zsidó örökség emlékének megőrzéséhez. Pályázatokon indulnak azért, hogy a hitközség működéséhez, a Menház felújításához és a temető rendben tartásához szükséges anyagiakat biztosítsák. Évek óta a Komáromi Napok keretén belül Nyitott kapuk napját tartanak és ismert előadók fellépését szervezik a zsinagógában. Nagyrészt az ő munkájuknak köszönhető, hogy közösségünk a hagyományok őrzésével, kényelvű nyitott programjaival gazdagíthatja városunk kulturális életét.

Részlet egy Facebook bejegyzésből:

„Köszönet a díjért mindazoknak, akik érdemesnek tartottak bennünket a rangos elismerésre, azoknak, akik az elmúlt 20 évben a Menházban szervezett programok látogatásával, a Hitközségi Híradó olvasásával értelmet adtak a munkánknak. A szüleink, nagymamáink, életünk párjai, közösségünk, segítők és támogatók nélkül, a kamaszként elindított kezdeményezések már biztosan régen abbamaradtak volna. Paszternák András“. ■

Elindult a negyedik szemeszter MACHAR

Online oktatási programunk keretében minden szerdán új filmeket töltünk fel weboldalunkra. Az érdeklődők az alábbi linken regisztrálhatnak: <http://kehreg.com/machar/>. A már csatlakozott felhasználók a három szemeszter oktatási anyagát az alábbi linkeken érhetik el. Február végén a harmadik szemeszter kvíz kérdései is felkerültek a világhálóra. ■

Rendkívüli közgyűlés Zsolnán

Május 17-én a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Szövetsége rendkívüli közgyűlést tartott Zsolnán. Az egyes hitközségek képviselői megszavazták a módosított működési alapszabályt. A résztvevők a remek vendéglátás után megtekintették a felújított Nagyszinagógát, amely a jövőben kulturális rendezvények helyszínül szolgál majd. ■

PAnt

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasóink! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

2008. január 1-től támogatását az alábbi bankszámlaszámokra küldheti (támogatás személyesen a KZSH titkárságán és csekken is lehetséges):

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

A KZSH címe: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno vagy

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Köszönjük!

Magyarországi olvasóink figyelmébe: Kedves Olvasóink!

Kérjük, hogy az egyházaknak adható személyi jövedelemadója 1 százalékát a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége részére ajánlja fel a 0358-as technikai számon. A MAZSIHISZ rendszeresen támogatja a KZSH munkáját!

Külföldi olvasóink figyelmébe: Támogathat már Paypalon keresztül is!

A Komáromi Zsidó Hitközség megnyitotta Paypal számláját, adományait az alábbi címre küldhetik: help@menhaz.sk

Hitközségi Híradó (Spravodaj) – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja (mesačník ŽNO v Komárne). Alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő** –
séfrendaktor: Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak** –
spolupracovníci: Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő** – grafická úprava: Saláth Richárd, **olvasószerkesztő** – jazyková korektúra: Vadász
Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomtatás** – tlače: Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH**
címe – adresa ŽNO: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax:
00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám**: EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO**: 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne**
dobja el!

Faliújság rövid hírek

✦ A HH-t, a KZSH-t és a Shalom klubot támogatták: Tomenendal Georg (Ausztria), Boček Péter (Kassa), Natonek család (Izrael) és anonimitásukat kérő adományozók!

✦ A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége rendkívüli vezetőségi ülést tartott szociális kérdésekben, Pozsonyban, a KZSH-t Pasternák Antal elnök képviselte.

✦ Irodánk és temetőnk Savout ünnepén – május 31-én és június 1-jén (szerda-csütörtök) zárva tart.

✦ Új kiadványokkal bővült a Spitzer Béla Kiskönyvtár. Várjuk olvasóinkat!

✦ Nagymegyeren az idei mártír megemlékezésre június 11-én, 17:00-kor kerül sor az emlékműnél Deutsch Péter rabbi és Klavanszkij Anatolij kántor közreműködésével.

✦ Tatán és Tatabányán június 18-án lesz az idei megemlékezés.

✦ Programjainkkal kapcsolatos ötleteket továbbra is várjuk a kile@menhaz.sk címen.

✦ Komárom város támogatásával a nyáron elindul a temető teljes kataszterének és a sírok adatbázisának elkészítése.

Gratulálunk a Horn családnak

Gratulálunk a tótmegyeri Horn családnak, kisfiuk Benjámin megszületése alkalmából. Mazl Tov! ■

Támogatóink
naši sponzori:

ÚRAD VLÁDY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

BETHLEN GÁBOR
Alap

NADÁCIA
EZRA

Látogatók a Menházban

Május 11-én kilencfős izraeli csoport látogatott a Menházba. Ők mindannyian Natonek József, egykori komáromi rabbi leszármazottai. A családi hagyományokat ápolva végiglátogattak minden olyan helyet, ahol neves ősük működött.

Natonek József 1813-1892 lényegében az első politikai cionista volt. Herzl Tivadar előtt tőle származik a Palesztinába való visszatérés gondolata. Már a 19. század közepén írt a független zsidó államról. Elképzeléseit nem vallási, hanem történelmi

érvekkel próbálta alátámasztani. A zsidó nép letelepedéséhez szükséges engedély megszerzéséért még Konstantinápolyba is elutazott, a szultánhoz. A Natonek család nagy örömeire szolgált, hogy temetőnkben megtaláltak két a 20-as évekből származó

Natonek- és anyai ágról egy Raab-sírt. A vendégeket a Komáromban tartózkodó Mirjam Neiger Fleischmann festőművésznő kalauzolta.

Május 21-én a Székesfehérvári Zsidó Hitközség csoportja volt vendégünk Neubart István elnök úr vezetésével. Pasternák Antal és Zsuzsanna bemutatták a Menházat és a zsinagógát. A Wallenstein Zoltán teremben tartott kis megvendégelés után a belvárosban dr. Novák Tamás kalauzolta a vendégeket. ■

PZS

Lag Ba Omer Dunaszerdahelyen

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Szövetsége központi Lag Ba Omer ünnepséget szervezett Dunaszerdahelyen.

A résztvevők a helyieken kívül Pozsonyból, Galántáról, Párkányból, Tótmegyerrel és más településekről

is érkeztek. A gyönyörű, szökőkutas parkká varázsolt udvaron, igazi nyári időben fogadták a vendégeket. Kornfeld Tibor elnök üdvözlő szavai után Feldmár doktor szlovákul és magyarul ismertette a Lag Ba Omer törté-

netét. A kóser ellátást Dávid Adri és felesége biztosították grill parti formájában. A jó hangulatról a Pressburger Klezmer Band gondoskodott. A Komáromból érkezett húsz résztvevő nevében nagyon köszönjük a szívélyes vendéglátást. ■

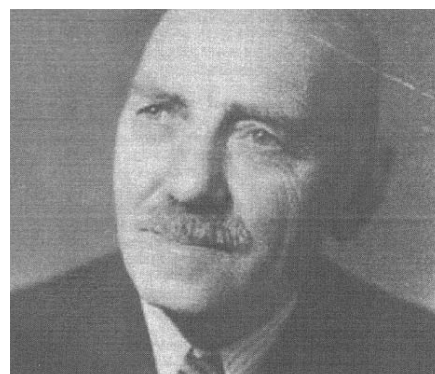
PAnt

Magyar gyógypedagógusok kitüntetése

Izrael Állam legnagyobb tiszteletben álló kitüntetését adományozta az idén Bárcki Gusztávnak, Essósy Józsefnek és Zékány Ivánnak. A kitüntetettek megkapták a Világ Igaza címet.

Közülük Bárcki Gusztáv orvos, gyógypedagógus, a gyógypedagógia atyja Nyitraudvarnokon született. Léván szerzett tanítói oklevelet, majd Budapesten gyógypedagógiai, orvosi és fül-orr-gége szakorvosi vizsgát tett. Pedagógus családból származott. Édesapja id. Bárcki Gusztáv több helyen tanított. Utoljára a Mellek nevű faluban Verebély közelében. Innen költöztek Komáromba, a Szent János utcában vettek házat. Itt érte őket a halál, második feleségével és idősebb fiával, Lászlóval Komáromban vannak

eltemetve. Bárcki László megjárta az I. Világháború poklát, hat évet szibériai fogságban töltött. Visszaemlékezéseit naplója alapján unokája, Bottka Mária 2014-ben kiadta Szibéria-Fogság-Hazatérés címmel. Ez a könyv is sok adalékkal szolgál Bárcki Gusztáv életével kapcsolatban. Az utószót az a Dr. Szegezcky Dezső írta, aki idén áprilisban átvette nagyapja kitüntetését. Bárcki Gusztáv 1944-ben élete kockázatásával tizenhét zsidó, nem fogyatékkal élő lányt vett fel az általa vezetett gyógypedagógiai intézménybe, hogy megmentse őket a deportálástól. Fogyatékkal élő embereknek álcázta őket a háború végéig. Amíg lehetett gyalog járt be hozzájuk, hogy szervezze védelmüket és biztassa őket. Bárcki

Gusztáv ezért az életveszélyes akcióért soha sem várt hálát, elismerést, mert a kiszolgáltatottak védelmére is természetes feladatának tartotta úgy, mint a fogyatékos emberek sorsáért vállalt felelősséget. ■

PZS

A tudományszerűsítés szentföldi bástyáinak nyomában Haifától Beer Sheváig

Lassan feltűnnek Tel-Aviv házai a repülőgép ablakában, indul egy újabb kaland. Majdnem két év után ideje visszatérni a Közel-Keletre. Ezúttal már nem kutatni jövök, a budapesti Csodák Palotája* tudománykommunikációs vezetőjeként a helyi tudományos élményközpontokkal ismerkedem egy hétig.

A Ben Gurion repülőtéren harmincöt fokos rekkenő hőség fogad. Miközben a taxink Tel-Aviv felé száguld, kíváncsian fürkészem, mi minden változott az elmúlt években. Minden kék-fehér, zászlók lobognak a lámpaszlopokon, pár nappal vagyunk Jom Haacmaut, a Függetlenség napja előtt. Szerintem ilyenkor mutatja az ország a legszebb arcát, az emléknapokra és ünnepnapra várva. Mielőtt feleséggel együtt belevetjük magunkat a küldetés teljesítésébe, jut még időnk kiugrani a strandolókka zsúfolt áprilisi beachre.

Reggelre elvonul a kánikula, indul az új hét, északnak vesszük az irányt. Kicsit furcsállom, hogy lementek a buszjegy árak, amikor 5,90-et kér a sofőr a 16-oson. Elnézve a HaHagana pályaudvaron a bázisuk felé igyekvő katonákat a vasárnap reggeli csúcsban, kissé reménytelennek tűnik, hogy feljussunk a Haifa Bat-Galim felé induló szerelvényre, végül sikerült. Mindig lenyűgöz, hogy néhány évtized alatt, mennyit fejlődött a szentföldi vasút. Kb. egy óra, s már el is érjük úti célunkat. Még egy kis buszozás az Egged helyi zöld buszával, s megérkezünk a Technion történeti épületében található MADATECH-be (www.madatech.org.il), Izrael nemzeti tudományos, technológiai és úrmúzeumába. Yael Bamberger, kutatás-fejlesztési vezető jön elénk a főbejáratához, azzal az örömhírral fogad, hogy magyar idegenvezetőt kapunk majd

Yona Klein, a nemzetközi kapcsolatok és projektek vezetőjének személyében. Az intézmény történetének ismertetése után, már csatlakozik is hozzánk kísérőnk, aki tárlatról tárlatra kalauzol bennünket a különböző tudományágak világában. A zöld energia, a hangok, a fény és a sötétség, valamint a varázslatok termével ismerkedünk először. Elmerülünk Leonardo da Vinci találmányaiban, a logikai játékok galériájának rejtelmes kihívásaiban, s bekukkantunk a csoportokkal teli kémiai részre. Megcsodáljuk az adományozóktól származó madártani és mikroszkópiai gyűjteményből kialakított múzeumi egységeket. Nem hagyjuk ki a fogápolásról szóló interaktív kiállítást, s az új világot a látogatókhoz közelebb hozó installációkat sem. A két épület közötti tudományos park lenyűgöző, szabadterei játékok észrevétlenül tanítanak a fizika törvényeire. Belesünk az oktatási épületbe, a laborokban zajló nyomozós programba, az óvodásokat váró különleges foglalkozásokra. Nem hagyjuk ki az alkotópedagógiai bázist sem, ahol 3D nyomtatók, CNC-esztergagépek és lézervágók várják a kézműveskedésre vágyókat. Bepillantást nyerünk a kulisszák mögé is, a mindennel felszerelt műhelyek biztos hátteret jelentenek az év során több száz ezer látogatót fogadó intézménynek. Észre sem vesszük, s már három órája barangolunk az épület falai között.

Megköszönjük a szíveslátást, s gya-

log indulunk a Bahai kert felé. Ha az ember Haifán jár, nem hagyhat ki egy fotót az emblemikus látványossággal. Miközben a város hangulatos utcáin sétálunk, azon tűnődöm, vajon az országban eltöltött két és fél év alatt, miért nem jutottam el egyszer sem az északi településre. No, de ez már késő bánat.

Hazafelé tartva Tel-avivi szállodánkba, ér a hír, hogy késeléses merénylet volt a HaYarkon utca egyik hoteljában. Amikor az ember ezt az utcát választja egy hétre otthonának, nem túl szívemelengető ilyeneket olvasni. Pár perc, s megcsörren a telefon, izraeli rokonaim érdeklődnek, hogy ugye nem jártunk pont arra. „Á, csak tegnap sétáltunk ott, s meséltem is, hogy pár éve itt laktam a bátyámmal...” – válaszolom megnyugtatóan. Hát igen, ez az izraeli valóság, verőfényes napsütés, a béke csalfa képzete, aztán elég egy pillanat, s hirtelen minden megváltozik.

Nincs idő sokat merengeni a fentiekben. Másnap ismét nekiindulunk. Ezúttal a szebbnapokat látott központi buszpályaudvaron bolyongunk, hogy megtaláljuk a Haderára induló járatot. Lassan araszolunk a metropolisz dugójában. Pont leszállunk a buszról, s egy gyaloghídon sétálunk keresztül, amikor felhangzanak Yom HaSoah szirénái. Megható látni, ahogy két perc néma főhajtással adóznak az áldozatoknak a 2-es úton félrehúzódtott gépjárművek vezetői. Az emléknap miatt ma kicsit csendesebb a Givat Olgában található központ. Nava Shoel, tudományos igazgató és Hava Contini Benjamin, kurátor ismerteti a legfontosabb tudnivalókat, majd bejárásra indulunk. Laborok, játékterek váltják egymást, a legizgalmasabb a Légy egy napra orvos! foglalkozásoknak otthont adó terem. Kórházi eszközök, szimulátor babák, műtő várja az emberi test működésével és a gyógyászat módszereivel ismerkedni kívánó kicsiket és nagyokat. Még saját mentőautója is van a centrumnak. A közel negyven játékot tartalmazó kültéri park impozáns, legszívesebben összecsomagolnám, s vinném haza Budapestre.

(Folytatás a következő oldalon.)

(Folytatás az előző oldalról.)

Az egykoron, a bevándorlók gyermekeinek integrálását célul kitűző Technoda (technoda.org.il), ma már jóval több feladatot lát el, mint alapításakor a 80-as években. Van csillagvizsgáló, planetárium, s a környék óvodáit váró foglalkoztató.

Délutánig időzünk a tengerparti negyedben, majd visszaindulunk a nagyvárosba. Nincs még vége a napnak. Az Új Kelet főszerkesztőjével, Vadász Évával utazunk kedves Bnei Brak-i ismerőseinkhez, Ági nénihez és Smuel bácsihoz, a szarvasi tábor legendás kóserügyi felügyelőihez. Kicsit fura érzés újra a posztdoktori kutatóéveimben oly meghatározó givatayimi és Ramat Gan-i utcákon járni. Kellemes órákat töltünk vendéglátóinkkal, szokás szerint kicsit nosztalgizunk a Kőrös-parti nyarokról, megvitatjuk az izraeli és a hazai közélet aktuális kérdéseit, belelapozunk az élet-történetüket bemutató, kiadás előtt álló könyvbe. Már éppen távozóban vagyunk, amikor harmincharmadik délutánjukat érkezik látogatónak.

Kedd reggel délre megyünk. Ismét vonattal suhanunk, ezúttal Rehovotig. A Weizmann Intézet tudományos kertjébe (<http://davidson.weizmann.ac.il/en/garden-of-science>) vagyunk hivatalosak. Ez aztán a szépen gondozott kutatóközpont, jegyzem meg végigsétálva a kampuszon. Moshe Rishpon, alapító fogad minket, tizennyolc éve fejleszti a helyet. Játékról játékra teszteljük a szabadtéri Clore Garden of Science látványosságait. Moshe csak magyarul, elének tárva az eszközök fizikájának minden apró rejtelmét. Bár csak mindenki így oktatná a természettudományokat, fogalmazódik meg bennünk. Összefutunk Kerem Lev igazgatóval, akivel az ökoszisztémát bemutató üvegházba látogatunk, hallunk a legújabb fejlesztésekről és tervekről. A kézből etethető aranyhalakat, a hűsevő növények gyűjteményét nem érdemes kihagyni!

Ha már Rehovotig eljutottunk, lenézünk az ashkeloni rokonokhoz, barátokhoz. Úgy nőnek errefelé a házak, lakónegyedek, mint odahaza a gomba eső után – vélekedek a toronydaruk erdejét látva. A kikötőben fogasztyuk el a késői ebédet Miriammal és Aharonnal, a desszertet izraeli hétvégéim oly gyakori helyszínén, Ornánál és Yossinál kapjuk.

Szerdán a szent város, Jeruzsálem a cél. A 405-ös busz száguld velünk ked-

venc helyemre, végre az egyes út új alagútját is kipróbálhatom. Kis buszozás a 66-ossal, s már meg is érkezünk a Bloomfield Tudományos Múzeumhoz (www.mada.org.il). Utoljára 1994-ben, tizenhárom évesen, első izraeli utam során jártam itt. Azóta sok minden változott, állapítom meg már az első percben, miután belépünk a csodák házába. Tal Bar-Lev, igazgatóhelyettes és Esthy Bresner, Oktatási Központ vezető több mint négy órán át foglalkozik velünk. Bejárjuk a kiállításokat, hallunk a nemzetközi és regionális együttműködésekről, a központ történetéről. Megnézzük az úrból vizsztatért mezűzét és zászlót, tátott szájjal csodáljuk a mezőgazdasági és élelmiszeripari Agropolis és a számítógép működését bemutatni hivatott CAPTCHA kiállítást. Játsszunk egyet a palesztin-izraeli közös fejlesztésű mattek szekción, majd megvitatjuk a tudomány népszerűsítés aktuális kérdéseit. Talán itt is éjszakáznánk, annyi minden érdekeset látni.

Ha már Jeruzsálemben vagyunk - kis dilemmázás után, hogy ezekben a késelős napokban, nekivágjunk-e az Óvárosnak -, elmegyünk a Kotelhez. Jó érzés kicsit ott állni a Siratófál ősi kövei mellett.

Beletelik néhány órába, mire kive-rekedjük magunkat Jeruzsálemből, nagyon ideje lenne már, hogy elinduljon a Tel-Avivba tartó új vasútvonal, állapítom meg, miközben harmincöt percbe telik, míg a busz kifordul a buszpályaudvartól a Húr híd alatt futó útra.

Csütörtökön a Negevbe utazunk. Nem nehéz engem lenyűgözni idekint, Beer Sheva pályaudvarába elsőre beleszeretek. Kicsit meglep, hogy a helyi autóbuszokon nem lehet a sofőrnél fizetni, de néhány perc ismerkedés után megbarátkozunk a járművön lévő automatával. Jé, csak négy sékel, kapom fel a fejem, a máshol megszokottól alacsonyabb viteldíj. Amit itt látunk, a Carasso Science Parkban (<http://en.sci-park.co.il/>), az maga a XXI. századi ismeretterjesztés. Hat professzionális tárlat a földalatti komplexumban, a múzeumtechnológia legmodernebb eszközeit felvonultatva. Az élet kódja, a kommunikáció, a mikrochipek tudománya elevenedik meg többek között. A török időkből származó épületben kap helyet a gyerekrészleg és a nukleáris kiállítás, s természetesen művészeti tárlatból sincs hiány. Hosz-

szasan időzünk az alkotópedagógiai műhelyben, s ismerkedünk a kultéri játékok és sátrak végeláthatatlan kínálatával. Zsidó és arab iskolások töltik meg a tereket, mintha a béke szigetén lennének. Anna Grouzmark, a demonstrátori csapat vezetője a kampusz más részeire is elvisz, látjuk az éves szinten negyvenezzer tanárt fogadó továbbképző központot, s még egy ízletes ebédre is a vendégei vagyunk.

A következő cél a Bar-Ilan Egyetem, ahol egykori - David Zitoun által vezetett - kutatócsoportomat keresem fel, megnézem, hol tart ma a nanotechnológia. Régi munkatársaim örömmel mutatják be az újdonságokat. Az estét főnökömnél töltjük Raananán.

Másnapra jut még egy kis Tel-Aviv, s lassan indulunk is haza. Új ismeretekkel, ötletekkel térek vissza a budapesti Csodák Palotájába (www.csopa.hu). Búcsúzóul, a repülőtér tranzitjában azért még visszaköszön, a jeruzsálemi Bloomfield múzeum fényírásos ingája. Ha a kedves Olvasók végigjárták már mind az öt szentföldi központot, nézzenek be hozzánk is!

Köszönet Mizda Katalinnak, a Csodák Palotája ügyvezetőjének és az izraeli science centerek munkatársainak, hogy ez a feledhetetlen utazás létrejöhett.

PA

(A cikk az izraeli Új Kelet című újság főszerkesztőjének felkérésére készült, annak 2017. május-júniusi számában jelent meg nyomtatásban)

*A Csodák Palotája, Magyarország és Közép- és Kelet-Európa első science center, interaktív tudományos játéktere és szórakoztató központja, mely a graduális természettudományos oktatást kiegészítve informális, élményalapú módon tanít minden korosztályt több mint húsz éve. ■

EGY ÉV IZRAELBEN

Dr. Paszternák András útinaplója

61. fejezet

„Ha az egész világ egy nagyon keskeny híd...”

(2012. február 6.)

A mai bejegyzés története tegnap reggelre nyúlik vissza. A munkába beérve egy e-mail fogadott. Számomra ismeretlen egyetemista szeretett volna az Interneten beszélni velem:

egy készülő projektjéhez online közösségi oldalak szerkesztőit interjúvolja, s ráakadt a Nanopaprikára. A címből rögtön kiderült, az egyik izraeli felsőoktatási intézmény hallgatója. Válaszomban jeleztem, átmenetileg én is az országban tartózkodom, s ha kérdése van, a Skype helyett személyesen is találkozhatunk. Ma este sor került az eszmecsere egy Ramat Gan-i kávézóban. Az öt fős csapat két tagjával találkoztam.

A 61-es buszról ezúttal a városrész határánál szálltam le. Miközben a Har-let Toronynál várakoztam, egyszer csak mintha egy ismerőst pillantottam volna meg. S láss csodát kedves pesti „szomszédom” Anna tartott felém. Tel-Aviv egy pontján, amerre még sosem jártam, belebotlok egy földimbe. Ettől már csak az volt még hihetlenebb, hogy a két egyetemista közül az egyik Zürichben az unokatestvéremmel együtt gyerekeskedett.

Hát valóban keskeny híd az egész világ, nagyon keskeny.

(2012. február 10.)

Kedd óta gyűlnek a fejemben a gondolatok, amelyeket elektronikus naplómba szeretnék lejegyezni. Már megvan a cím „Beköszöntött...”, csak ez a fránya 24 óra bizonyul időről időre kevésnek.

Ülök a két oldalt hatalmas ablakokkal szegélyezett laborban. Miközben a pásztázó alagútmikroszkóp atomi léptékben hegyes tűszondája pontról pontra lépeget a minta felett, tekintetem néha elkalandozik a tel-avivi felhőkarcolók irányába. Csak a másodikon vagyunk, milyen jó lehet, a tizediken dolgozni, onnan kis szerencsével még a tenger is látható. Pár perc múl-

va újra kelet felé pillantok, de a toronyokat már nem látom. Hé, hová tűntek??? Egyre borultabb az idő, tíz perc múlva már a Ramat Gan-i magas házak is kezdenek hiányozni a megszokott látképéből. Elni nem esik, mi lehet ez a házakat elvarázsló jelenség? Beköszönt Tel-Avivba a hamszin, a sivatagi homokvihár. Lassan már a négyes út túloldalán sem látszik semmi. Drasztikus csökken a látótávolság, mindent finom homokréteg lep be, a gyanútlan járókelő a szemén és a torkán érzi, hogy „valami van a levegőben”.

Estére van egy Bnei Brak-i meghívásom, igen-igen Ági néni és Smuel bácsi hívott meg egy kis gombalevesre. Tubisvat ünnepe köszönt be. Nem a megszokott megállóban szállok fel, sétálok kicsit a negyedben. Elmellőzőm a sorompót, mellyel az utcákat zárják le az autók elől szombatra, le kéne fotózni, de az „okostelefonom(?)” már megint lemerült. Egy fekete kalapos bácsi három gázálarcos dobozzal áll mellettem, miközben a 161-es buszra várok. Reménykedem, hogy nem a fokozódó közlekedési helyzet miatt érezte úgy, be kell szereznie ezeket. Kirándulás a STETLbe, mennyire más mint a szomszédos Ramat Gan, sokadszorra látom, de még mindig nem tudom feldolgozni. Beszélgetés, szarvasi történetek, az izraeli és a magyarországi hírek megvi-

tatása, vacsora és egy nagy tál 15 féle gyümölcsrel, ahogy az ilyenkor illik.

A másnap egy kis sztrájkjal indul Izraelben, leáll a reptér pár órára, a hivatalok, a bankok, nem jár a szemetes. A buszok mennek, így semmi akadálya eljutni az egyetemre. Dolgos munkanap, majd fél hatkor megdöbbenve lépek ki a kapun. Vége a munkának, s még világos van odakint! Hihetetlen. Amikor a nappalok elkezdtek rövidülni, volt bennem egy kis félsz, hogyan jutok majd át esténként a gyaloghíd és a buszvégállomás között kietlen, nyulakkal és csúnyán néző macskákkal, néha hajléktalannokkal szegélyezett másfél utcányi pusztaságon. Elmúlt, vége, jönnek a hosszabb nappalok!

Mintakészítés, vizsgálat, mintakészítés, vizsgálat, pörög a kutatómunka. Neki kéne állni, csomagolni, valahogy nincs erőm. Majd holnap, na, jó este, egy óra múlva, majd éjfélkor. Végül késő éjszaka bepakolok. A nyolcadik ing összehajtásánál már kiáltanék: ANYA HOL VAGY, SEGÍTS? Lezárom a bőröndöt (2:15), holnap, azaz ma indulás. No, ez már egy másik történet. ■

Folytatjuk

Szerkesztőink Polgármesteri díja

Feuerstein Azriel:

KELJFELJANCSI

Epilógus 6. rész

Én majdnem minden arab faluban dolgoztam az 1949-1952-es években, (a Keren Kayemet feladata volt az elhagyott földeket összeírni) dolgoztam arab munkásokkal és földmérőkkel, és nem hallottam erőszakos kiűzésről. Rémhírtjesztésről, igen. Arról, hogy az Arab Liga és a szomszédos arab államok adásaiban az ország ideiglenes elhagyására hívták fel az arabokat, hogy a hadseregeiknek ne kelljen félniük, hogy arab vért ontanak a bombázások alatt, arról igen, egy pár jóízű káromkodás kíséretében. Arról, hogy azokat az egyes arabokat, akik az elhagyott falvakban maradtak összegyűjtötték és más arab falvakba vitték át, arról igen. Arról, hogy valakit, vagy pláne egy csoportot kivégeztek volna, azért, hogy a lakosságot menekülésre ösztönözzék, arról egy szót sem. Hallottam félig lenyelt és dadogó beismerést arról, hogy az arabok azért menekültek, mert tudták, hogy ők mit tennének a zsidóknak, ha ők lettek volna a győztesek. Evvel nem azt akarom mondani, hogy azok a zsidó falvak és kibbucok, amelyeknek a földjei határosak voltak az elhagyott arab falvakkal, gyásznapot tartottak, vagy, hogy az otthagytott vagyon nem lett felhasználva. Végül is ezek a napok egy hosszú és még be nem fejezett véres háború napjai voltak, az öt arab hadsereg utolsó egységei meg nem hagyták el az ország területét, a félmillió jisiv ötezer halottat vesztett és senkinek semmi oka nem volt arra, hogy az arabokat kedvelje. Ennek ellenére az arabok menekülése vértelenebb volt, mint minden más, hasonló esemény a történelemben. Ha valaki nem hisz nekem olvassa az akkori arab sajtót. Még egykét évvel az 1967-es, hatnapos háború után is, az Izraelben maradt arabok neve ebben a sajtóban „az 1948-as emberek” volt, negatív és sértő mellékízzel, mert, úgymond megadták magukat a zsidóknak, ahelyett, hogy elhagyták volna az országot a vereség után. Csak pár évvel a hatnapos háború után jött divatba ott a „cumud” kifejezés, amely az anyaföldhöz való ragaszkodást dicsérte és ezzel „rehabilitálta” azokat az arabokat, akik itt maradtak. Ez a részlet nem tartozik szorosan a tárgyhoz, és csak azért került ide, mert az életünk itt néha akaratlanul az államunkéval van összeforrva, amely állandó megsemmisítési fenyegetések árnyékában él.

Vissza a tárgyhoz, azaz a magánéletünkhöz. 1961-ben áthelyeztek egy állami irodába, magasabb ranggal és fizetéssel és avval a lehetőséggel, hogy ha egy éven belül meg gondolom magam, távozhatok kétszeres végkielégítéssel. Nehéz mezei munkából, amelyet a küldetés büszkeségével végeztem, olyan emberek keze alatt, akik rengeteget követeltek tőled, de maguktól sokkal többet, szürke, állami hivatalnoki, jórészt majdnem kizárólag csak irodai munkába estem, amely igazán nagyon kényelmes, de rémesen unalmas volt. Ennek csak egy előnye volt a szememben, hogy unalmamban megtanultam a térképrajzolást, ami sokat segített, amikor önálló lettem. Éreztem, hogy a szürke hivatalnoki munka fojtogat, az egy éves határidő a végéhez

közeledett, így hát a nyakamba vettem a lábamat, felvettem a végkielégítést és önálló lettem, nem minden félelem és hasfájás nélkül. A munkapiac, mint mindig, labilis volt, a gyerekek nőttek, és nem sok asszony egyezett volna bele, hogy egy állandó munkát, ahol a nyugdíjkorrig dolgozhattam volna, csak úgy ott hagyjak, csak azért, mert unatkozom. Anni, nem csak, hogy beleegyezett, de az első fél év alatt, amíg csak elvétve volt munkám, egy szó szemrehányást sem hallottam tőle. Igaz, nem volt rá szükség, mert én eléggé ettem magam, hogy kockára tettem a gyerekek jövőjét, csak azért, hogy kedvvel mehessen minden nap a munkába.

Az első nehéz fél év elmúlt, kezdtem munkákat kapni és vettem magamnak egy, lánykorinak fiatal, alig húsz éves dzsipet, az első autók egyikét a telepen, a gyerekek nagy boldogságára, és, mit tagadjam, az enyémre is, aki a világ királynak éreztem magam. Azóta, volt egy jó pár kocsim, de azt a megelégedett büszkeséget, amelyet az első dzsipnél éreztem, nem tudom elfelejteni. Ettől a kocsitól egy egész életre való tanulságot is szereztem. Észrevettem, hogy mindaddig, amíg a dzsip fut, minden rendben van. Mihelyt beadtam a garázsba, megjavítottak egy alkatrészt, de elrontottak kettőt. Azóta igyekszem elkerülni az orvosokat.

A családuink élete csendesen folyt, párhuzamosan az állami létünk „viharzó tengerével.” A gyerekek nőttek és Jehuda már az érettségi vizsgák előtt állott, ami nem zavarta különösebben, mert mindig a jobbak között volt. Eszter már elemista kora óta egy ifjúsági mozgalomnak volt a tagja, amely a „megvalósításra” azaz kibbuci életre nevelt és már egy pár éve a szabadságai nagy részét, a társaságával együtt a kibbucában töltötte. Az ország élete kevésbé volt csendes. Napirenden lévő viszályok a szíriai, terrortámadások az egyiptomi és jordániai határokon, a szíriai-egyiptomi közös állam, Nasser uralma alatt, a tiráni szoros lezárása és az ezzel járó háborús feszültség, a holocaust árnyéka, a külföldi rokonok aggódó meghívásai és mi itt ülünk és várunk, és robbanunk széjjel: „nu, kezdjék el már végre!” 1967. június 5. Már vagy egy hete tartalékos szolgálatban voltam, de volt egy sürgős munkám a libanoni határon és sikerült egy pár órás szabadságot kapnom. Egy katonai osztag talált minket ott, amint pont két határkő között mérünk nagy lelki nyugalommal bámultak ránk, mint a hetedik világsodára: „Mit csináltok ti itt, idióták? Elkezdődött!” Nem kérdeztem, hogy mi kezdődött, rohantam vissza az egységemhez, ahol már tudták az újságokat, és mivel két nap után már nyilvánvaló volt, hogy nincs sürgős szükség légvédelemre, másnap leszereltettek, nem mertünk hinni annak, amit az újságokban olvastunk. A Szezi-csatorna, a jeruzsálemi óváros. Másnap, amikor Haim Herzog átvette Jeruzsálem kulcsait a fehér zászló alatt érkező, arab városi tanácstól, az Intercontinental szállodában, én is ott voltam, miután sikerült „beszisszolnom”, mint újságíró. Nem rúgtak ki, mert azokban a napokban mindannyian a föld felett lebegtünk, mosollyal az arcunkon, amely hosszú időbe telt, amíg letörlődött, de végül csak letörlődött. De még mennyire! ■

Folytatjuk

Löwinger Mancie szakácskönyvéből

Tejjel mézzel folyó ország

A Bibliában Izrael földjét tejjel mézzel folyó országnak nevezték, mondván, ahogy ez az ország ahova az Egyiptomból kivonuló népet Mózes vezetni fogja. A mai kutatók szerint az akkori időkben a tej, amelyet ismertek főleg kecsketej volt, és a méz nem biztos, hogy hasonlított a maihoz, de az biztos, hogy mindenki értette, hogy a méz pozitív helyzetet szimbolizál.

Tudni, hogy később megismerték a juh- és tehéntejet is, az őseink már tudták, hogy lehet a tejből különböző tejtermékeket készíteni. Az akkori kórszabályai főleg azok a törvények, amelyek szerint nem szabad húst és a tejet összekeverni két fontos jelenséget tanítanak: azt hogy a tejtermékeknek fontos része volt a mindennapi étkezésben és azt, hogy az Izrael körüli népek nem választották el a hússos és tejes ételeket, mivel különbözni az Izrael népét a környék többi népétől, letiltották az idegenek szokásait.

A Sávuo Izraelben a tejtermékek ünnepe. Ez nem vallási okok miatt van, mint például Pészáchkor megszabják, hogy mit szabad és mit nem szabad enni. A Sávuoiti hagyománynak inkább marketing okai vannak, illetve sikeres reklám és közönségszolgálat. Hetekkel Sávuo előtt a tejipari vállalatok kezdik az agresszív reklámozást minden médiában új termékekről kedvező áron. A mi városunkban nemrég nyílt Dél-Amerikából bevándorlók üzlete ahol ők saját készítésű olasz stílusú tésztákat

készítenek különféle túrókkal és sajtokkal. Sávuo előtt nem győzték a munkát, ez egy nagyon jó hír.

Az izraeliek nem csak Sávuoira fogasztanak tejtermékeket, hanem ezek nagyon kedveltek az év minden napján. Ultramodern tenyésztési módszerek és különleges tápanyagok eredménye hogy elsőrendű a tejtermelés és a tejtermékek. Például az itteni cottage túró, amelyet itt csak 1962-ben kezdtek készíteni a legkedveltebb túró, a külföldiek szerint is ízletesebb itt, mint más sok országban. A cottage túróban kis gömböcskék találhatók, amelyek különleges eljárásnak köszönhetőek és azok adják meg a speciális érdekességet.

A hagyományos „Tejes Napok“ Áv hónapban az első 8 napra esnek, mikor a 9. nap böjtnap a Templom lerombolására és a lakosság száműzésére emlékezünk. Mivel a hagyományos húsfogyasztás ünnepet szimbolizál, a gyásznapi könnyebb ételeket fogasztanak illetve tejes ételeket. Lehet, hogy más ok miatt, mivel az Áv hónap

nyárra esik és a meleg klímában a régi időkben nem volt ajánlatos húst tárolni, inkább tejes ételt ettek, amelyeket könnyebben lehet minden nap frissen készíteni.

Ma már nem akadály a tárolás, nagyon kedveltek nyáron a sütés nélküli sütemények, amelyeket a hűtőben pár napig lehet tartani. Nyáron lehet szezon gyümölcsökkel díszíteni és felváltja a fagyaltot is.

Gyümölcsös nyári túró torta

Hozzávalók: 1 pohár keksz morzsa, 5 dkg olvasztott vaj, 1 kanál cukor, 1/2 kiló túró, 3 tojás fehérje, 1 pohár cukor, 1 dl tejföl, 1 evőkanál zselatin felolvasztva 1/2 pohár langyos vízben. 1 dl felvert tejszín, 1 evőkanál cukor, szezon gyümölcsök pl. cseresznye, málna, kivi, barack, szőlő és más.

Elkészítés: A forma aljára nyomkodjuk a keksz, vaj és cukor keverékét és a hűtőbe tesszük.

A három tojás fehérjét kemény habbá verjük, óvatosan összekeverjük a túróval, cukorral, tejföllel. Mikor szép sima a massa hozzáadjuk az olvasztott zselatint. A kész keveréket rátesszük a keksz keverékre a formában és kb. 6 óra hosszat hűtjük. Tálalás előtt felvert tejszínnel és gyümölcskeverékkel tészes szerint lehet díszíteni. ■

Dr. Orna Mondschein

Emlékek a vészorszakból

napokban felkereste hitközségünket egy kedves, idős hölgy, aki megosztotta velünk egykori komáromi zsidókkal kapcsolatos emlékeit. Keszegh Julika néni Pozsonyból került Komáromba. Férje, aki a református gyülekezet aktív tagja és a város kulturális életének mozgatója volt, abban a Timóteus árvaházban dolgozott, mely teljesen felújítva a napokban került átadásra, mint idősek otthona. Keszeghék fiatal házasként a református kollégiumban laktak, majd a Jókai utcán. Velük szemben állt Bandler Ottó fogorvos háza. Jó barátságban voltak. A vészorszakban próbálták neki segíteni. Bandler doktor megkérte Keszegh Pált, hogy próbálja meg kislányát elhelyezni az árvaházban. Erre nem volt lehetőség, lévén ez egy fiúarvaház, de elintézte, hogy Marcelházára vitték Nehézi Károly lelkész családjához. A kislány állandóan sírt, ezért szülei visszahozták. Édesanyjával együtt a holokauszt áldozata lett. Bandler doktor

visszatért Komáromba, aktívan részt vett a hitközség vezetésében. Az ötvenes években ismét üldöztetésben volt része. Keszeghék akkor már az Eötvös u 13-ban laktak, a Menház mellett. Bandler doktor egy fadobozt vitt hozzájuk, melyet a kapu alatt, a régi lakóktól maradt kis szekrényben helyeztek el. Bandler és második feleségét, a szintén túlélő Pető Sári asszisztensnőt kegyetlenül vallatták. Amikor a csendőrök megjelentek Keszeghéknél, tudták, hogy hol kell keresniük a fadobozt. A komáromi legenda szerint a vallatás után a zsidó temetőben elásott aranyat is megtalálták. Bandleréket bebörtönözték, a doktor a börtönben öngyilkos lett, felesége a kiszabadulása után Zsolnán élő rokonaihoz költözött. Köszönjük Julika néninek, hogy megosztotta velünk ezt a történetet. Az egykori Bandler-ház a Jókai utcán ma is áll. ■

Keszegh Pál

PZs

Židovský život v Rimavskej Sobote

Rozhovor s MUDr. Dušanom Rybárom

Narodil som sa v roku 1945 v židovskej rodine ako jediné dieťa mojich rodičov, ktorí len na základe výnimky prežili slovenský fašistický režim. Svoje detstvo som prežil v Ružomberku, Malackách a v Šahách. Rodičia neboli nábožensky založení, ŽNO v Ružomberku po vojne nefungovala rovnako ani synagóga, ktorú komunisti premenili na skladové priestory.

Židovské rodiny (asi 20 rodín) udržiavali čulé kontakty a priateľstvá. Od roku 1968 moje cesty smerovali do Rimavskej Soboty, rodiska mojej manželky. Jej rodičia prežili holokaust. Postupne som sa zoznamoval so židovskou komunitou a vďaka rodine som prenikal bližšie k židovstvu, za čo som celej rodine nesmierne vďačný. ŽNO nefungovala, synagógu totalitný režim asanoval.

Ako vyzerá v súčasnosti židovský život v Rimavskej Sobote?

Od roku 1990 sme boli členmi ŽNO Banská Bystrica, až do r. 2010, keď sme sa stali Židovskou náboženskou komunitou. Tým sme nadviazali na existenciu ŽNO Rimavská Sobota, ktorá zanikla v r. 1969. Banskej Bystrici sme vďační za priateľské prijatie do ich radov. Naša komunita sa v r. 2013 pretransformovala na obec s počtom 49 členov v súčasnosti. Väčšina členov je z Rimavskej Soboty, ďalší sú z Tornale, Lučenca, Veľkého Krtíša a Hnúšte. Stali sme sa spádovou oblasťou komunity pre stred južného Slovenska.

Židovský život v súčasnosti spočíva predovšetkým v pravidelných stretnutiach počas našich sviatkov aj s účasťou p. rabína Mikhaila Kapustina a každoročnou askarou na cintoríne a pri pamätníku holokaustu v Rimavskej Sobote. Zúčastňujú sa na nich ich aj predstavitelia kresťanských cirkví,

odbojári a naši sympatizanti. Spolu pracujeme s Domom kultúry v Rimavskej Sobote pri usporadúvaní kultúrnych, vedeckých a spoločenských akcií v rámci podujatí pre menšiny. Spoluprácu zastrešuje a výdatne nám v tom pomáha Katka Zsélyi, kulturologička, ocenená výročnou cenou ŽNO Komárno.

Ktoré sú najvýznamnejšie aktivity obce? Aké sú plány na budúce obdobie?

V našich radoch žije 9 preživších holokaustu, ktorým pomáhame v sociálnej a zdravotnej starostlivosti. Prizývame ich na besedy so školskou mládežou, spojené aj s návštevou cintorína. Máme dobrú spoluprácu so starostami a primátormi v miestach, kde sa nachádzajú naše cintoríny. Minulý rok sme v spolupráci s Mestským úradom v Ri-

mavskej Sobote odhalili pamätnú tabulu na budove bývalého geta.

Blíži sa sviatok Pesach – ako ho oslávite?

Tohoročný Purim sme oslávili v spolupráci s ÚZŽNO s rabínom M. Kapustinom a s vystúpením členov Pressburger Klezmer Band. Pesach oslávime v priestoroch našej komunity pri tradičných sederových miskách, macesových zákusoch a pripomenieme si historické súvislosti so symbolmi sviatku.

Ako vidíte budúcnosť židovskej komunity na Slovensku? Aké sú vaše vízie ohľadne menších miest?

Budúcnosť židovských komunít vo veľkých mestách vidím perspektívnejšie aj vďaka tomu, že mladí ľudia z malých miest odchádzajú za prácou. Košice a Bratislava umožňujú židovský kultúrny aj náboženský život a spoločenské aktivity v komunitách. V malých sídlach sú prognózy prežitia menej priaznivé. Pre ďalšie roky bude dôležité uchovať tradície a duchovný odkaz našich predkov, a to čo najdlhšie a najsvedomitejšie aj s podporou centra.

Aká je spolupráca ŽNO so susednými obcami?

Nadviazali sme kontakt s ŽNO v maďarskom Salgótarjáne a príležitostne sa navštevujeme pri sviatkoch alebo kultúrnych podujatiach. Dobré kontakty udržujeme s ŽNO v Banskej Bystrici. Pozvania na sviatky a podujatia jednotlivých ŽNO vítame a podľa možností aj osobne navštevujeme. ■

Za Zuzanou Rujderovou

Spocitom hlbokého smútku sme sa 14. mája tohto roku na novozámockom židovskom cintoríne navždy rozlúčili s pani Zuzanou Rujderovou, rodenou Weissovou, Zsuzsi-néni, ako sme ju volali. Zomrela 12. mája vo veku nedožitých 93 rokov v domácom prostredí, kde ju s láskou, obetavo dopatroval jej syn Karol.

Narodila sa 17. 7. 1924 v obci Dubník. Spolu so svojou rodinou prešla peklom holokaustu, koncentračným táborm v Osvienčime. V roku 1953 sa vydala za Martina Rujdera, o tri roky sa im narodilo dievčatko Ági, ktoré však krátko po pôrode zomrelo. Syn Karol sa narodil v roku 1959 a následne sa rodina presťahovala do Nových Zámkov a v roku 1967 do Nitry. Do roku 1991 s rodinou žila aj mama Irma-néni, ktorá sa dožila 95 rokov.

Odchod pani Zuzany Rujderovej znamená nenahraditeľnú stratu pre našu nevelkú náboženskú obec. Bola jednou z posledných pamätníkov generácie, ktorá prežila holokaust a prišla počas neho o značnú časť svojej rodiny. Bola jednou z tých, ktorá nám, mladším, spolu s manželom Martinom, Matyi-bácsim, pripomínala nepoznaných starých rodičov, ale aj útržky detstva, a to, čo do nás vkladali naši rodičia. Zákonitosti, zvyklosti, ale aj zásady každodenného židovského života. Bola vždy súčasťou našich stretnutí pri príležitosti sviatkov či iných podujatí. Preživala s nami radosť aj žiaľ, aj vo vysokom veku sa zaujímal o každého z nás, našich rodinných príslušníkov, o naše deti aj vnúčatá. Ostané tu medzi nami v spomienkach svojich najbližších, ktorých tak milovala, nás všetkých, ktorí sme ju poznali. Nech odpočíva v pokoji! ■

Židovská náboženská obec v Nitre

Komárňanské dni 2017 – koncert Pressburger Klezmer Band v zaplnenej synagóge

Židovská náboženská obec v Komárne sa už tradične zapojila do programu Komárňanských dní, najväčšieho kultúrneho festivalu v meste.

Tentoraz k nám opäť zavítala bratislavská skupina Pressburger Klezmer Band, aby nás očarila najlepšimi skladbami z ich nového zvukového

nosiča. Prítomných pozdravil koordinátor ŽNO Tamás Paszternák.

Židovské melódie zaplnili modlitebný dom, ktorý doslova praskal vo švíkoch, mnohým sa ušlo len miesto na státie a boli aj takí, ktorí sa veru do preplnenej synagógy nezmestili.

Návštevníci si pred a po koncerte mohli pozrieť výstavu inštalovanú pri príležitosti 120. výročia budovy Útulku.

Vďaka za dojemný hudobný zážitok, ktorý patričným spôsobom prezentoval židovskú kultúru v rámci dní takých významných v živote nášho mesta. ■

PA

Predstavujeme Pressburger Klezmer Band Rozhovor s Andrejom Wernerom

Sme prvá slovenská skupina hrajúca židovskú klezmer hudbu. Pôsobíme už viac ako 22 rokov, máme na konte 7 CD albumov a množstvo filmových a divadelných spoluprác. Predposledný CD album „Tants mit mir“ bol ocenený prestížnou cenou RADIO HEAD AWARD za najlepší slovenský CD album v kategórii Folk&World za rok 2012. Mali sme tú česť vystupovať v približne 20 krajinách sveta a spolupracovať s najväčšími hviezdami žánru. Sme spoluorganizátoria jedného z najväčších festivalov židovskej hudby pod názvom KlezMORE Festival Vienna & Bratislava.

Ktoré boli najvýznamnejšie obdobia a projekty skupiny Pressburger Klezmer Band?

Najvýznamnejší bol určite začiatok a odhodlanie objavovať čaro klezmer hudby. S odstupom času nás mrzí, že sme vtedy nerobili to, čo teraz. Vyhľadával židovské piesne zo Slovenska. Pred 20 rokmi totiž žilo podstatne viac pamätníkov ako dnes. Aj keď ani v súčasnosti to nie je stratené a máme už niekoľko zaujímavých výsledkov našej bádateľskej činnosti. Z dnešného pohľadu je pre nás zaujímavý retrospektívny pohľad na prerod skupiny z amatérskeho zoskupenia na profesionálnu kapelu. Z projektov, ktoré sme absolvovali, určite zaujme projekt fúzie s balkánskou hudbou KLEZMER ME-

ETS BALKAN, ako aj projekty so zahraničnými hosťami PRESSBURGER KLEZMER BAND & THE STARS OF KLEZMER a naše hudobno-tanečné projekty spájania klezmeru s hudbou národností zo Slovenska. Pre mňa osobne však bol najviac emočný projekt PREBÚDZAME SYNAGÓGY, v rámci ktorého sme hudobne prebudili viac ako 20 slovenských synagóg a sme mimoriadne radi, že niektoré z týchto synagóg skutočne „povstali z popola“ a zaradili sa medzi krásne rekonštruované pamiatky Slovenska.

Aké sú vaše plány do budúcnosti? Kde vás môže publikum počuť v budúcom období?

V súčasnosti intenzívne pracujeme na projekte jidiš balád, ktorý budeme nahrávať koncom tohto roka. Sčasti ide o novokomponované jidiš piesne

a sme radi, že jidiš kultúra napreduje. Predstavíme sa na viacerých slovenských letných festivaloch, pripravujeme jesenné turné Balád a za niekoľko dní vystúpime v bosnianskej Gradiške. Bude to (zase) pekný rok...

Ako vidíte budúcnosť židovskej komunity na Slovensku? Aké sú vaše vízie ohľadne menších miest?

Môžem hovoriť iba za seba. Myslím, že budúcnosť židovskej komunity na Slovensku je spojená s jej otvorením. Komunitu vnímam ako aktívnu, avšak na druhej strane pomerne uzavretú. Nevie, či to súvisí s ortodoxiou, ale poznám množstvo ľudí, ktorí majú židovský pôvod, avšak nehlásia sa k nemu. Je to škoda a osobne som presvedčený, že liberalizáciou vieme do komunity dostať „nový dych“. ■

PA

Foto: Ondrej Koščík

Jubileum v Jeruzaleme

V Jeruzaleme oslávila svoje **90. narodeniny teta Terika Vajnorská**. Touto cestou jej želáme dobrého zdravia. Mazl Tov! Veríme, že v júni jej budeme môcť aj osobne zablahoželať v Komárne. ■

Blahoželáme rodine Hornovej

Blahoželáme rodine Hornovej z Palárikova pri príležitosti narodenia ich synčeka Benjámina. Mazl Tov! ■

Mimoriadne valné zhromaždenie v Žiline

Dňa 17. mája sa v Žiline konalo mimoriadne valné zhromaždenie Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike. Zástupcovia náboženských obcí schválili zmenu stanov. Členovia valného zhromaždenia si po vynikajúcom pohostení pozreli zrekonštruovanú synagógu, ktorá bude v budúcnosti slúžiť na kultúrne účely. ■

Návštevníci v Útľuku

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia!

Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Od 1. januára 2008 môžete zasielať peniaze na nasledujúce účty (je možnosť platiť osobne na sekretariáte, ako aj poukázanie peňazí šekom):

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900- Slovenská sporiteľňa alebo
10103804/5200- OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovenská republika

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX
Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

alebo

IBAN: SK525200000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX
Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Ďakujeme!

Krátke správy

✧ Vydávanie Spravodajcu, ŽNO v Komárne a Klub Shalom podporili: Georg Tomenendal (Rakúsko), Peter Boček (Košice), rodina Natonek (Izrael) a anonymní darcovia. Ďakujeme!

✧ Vo veci sociálnych otázok sa v Bratislave konalo mimoriadne zasadnutie predsedníctva Ústredného zväzu židovských náboženských obcí v Slovenskej republike. Na zasadnutí reprezentoval našu obec jej predseda Anton Pasternák.

✧ Naša kancelária a cintorín budú pri príležitosti sviatku Šavuot – 31. mája a 1. júna (streda-štvrtok) zatvorené.

✧ Ponuka Knižnice Bélu Spitzera je bohatšia o nové publikácie. Srdečne očakávame našich čitateľov!

✧ Deň martýrov sa vo Veľkom Mederi bude konať dňa 11. júna o 17. hodine. Pietny akt pri pamätníku sa uskutoční pod vedením rabína Pétera Deutscha a kantora Anatolija Klavanského.

✧ V Tate a v Tatabányi sa tohtoročná spomienková slávnosť uskutoční dňa 18. júna.

✧ Nadalej očakávame vaše nápady a návrhy nových programov na adrese kile@menhaz.sk.

✧ Za podpory a pomoci mesta Komárno sa v lete rozbehne spracovanie databázy katastra židovského cintorína a hrobov, ktoré sa tam nachádzajú.

Komárňanské dni 2017

Pressburger Klezmer Band v synagóge (foto:koscik.photo)

Návštevníci v Útulku

Dňa 11. mája navštívila Útulok deväťčlenná skupina z Izraela, potomkovia bývalého komárňanského rabína Józsefa Natoneka. V duchu rodinných tradícií navštívili všetky miesta pôsobenia ich slávneho predka. József Natonek (1813-1892) bol v podstate prvým politickým sionistom. Myšlienka návratu do Palestíny pochádza práve od neho, predišiel ňou Tivadara Herzla. Už v polovici 19. storočia písal o nezávislom izraelskom štáte. Svoje predstavy podložil historickými, a nie náboženskými argumentmi. Za účelom získania povolenia potrebného k osídleniu židovského národa cestoval až za sultánom do Konštantinopolu. Rodinu

Natonekovú veľmi potešilo, že v našom cintoríne našli dva hroby Natonekovcov z 20-tych rokov minulého storočia a jeden hrob rodiny Raabovej, svojich predkov z matkinej strany. Hostí sprevádzala výtvarníčka Mirjam Neiger Fleischmannová, ktorá tiež pochádza z nášho mesta.

Dňa 21. mája sme privítali v Útulku skupinu zo Židovskej náboženskej obce v Székesfehérvári pod vedením predsedu Istvána Neubarta. So záujmom si prezreli náš Útulok a synagógu, ktorými ich sprevádzali Anton a Zuzana Pasternákovci. Po malom pohostení v sále Zoltána Wallensteina sprevádzal hostí centrom mesta Vojtech Novák. ■

Myšlienky redaktora

Na slávnostnom zasadnutí mestského zastupiteľstva v rámci Komárňanských dní bola redaktorom našich novín Tamásovi a Andrásovi Paszternákovci udelená Cena primátora.

Viac ako dvadsať rokov organizujú náboženský a kultúrny život židovskej komunity nášho mesta. Redigujú Spravodajcu, periodikum, ktoré vychádza v tlači a zároveň je prístupné aj na internete. Ako redaktori spolupracujú pri vydávaní kníh, publikácií a zostavovaní vzdelávacích programov, organizujú konferencie a spomienkové slávnosti. Založili mikromúzeum a knižnicu. Umiestnením pamätných tabúl prispeli k zachovaniu židovského dedičstva. V záujme zabezpečenia financií pre bezproblémový chod záležitostí židovskej komunity, rekonštrukciu Útulku a správu cintorína sa uchádzajú o dotácie a granty. Už dlhé roky organizujú v rámci Komárňanských dní Deň otvorených dverí a organizujú vystúpenia známych interpretov v synagóge. Skutočnosťou, že zachovávaním tradícií a usporadúvaním dvojjazyčných programov, na ktoré každého srdečne očakávajú, obohacujú kultúrny život nášho mesta, vďačíme najmä ich práci.

Post na Facebook-u: „Ďakujem za cenu všetkým, ktorí nás považovali za hodných tohto významného uznania, ako aj tým, ktorí počas uplynulých dvadsiacich rokov dávali našej práci zmysel návštevou programov organizovaných v Útulku, či čítaním nášho periodika. Naše iniciatívy, ktoré sme rozbehli ešte ako -náštroční, by boli už dávno minulosťou, nebyť našich rodičov, starých rodičov, životných partneriek, našej komunity, našich sympatizantov a sponzorov. András Paszternák“ ■